

broj 4. / februar 2010.

Umjetnička radionica Srebrenik

Ševak

broj posvećen rođendanu Grada

Ševak

677.
rođendan
Grada

**Intervju: prof. dr
Dubravko Lovrenović**

**100 godina od rođenja
Meše Selimovića**

Investicije na Gradu

PROJEKT RESTAURACIJE U TRI FAZE

Srebrenik, 19.1.2010. g.

Dopremijer Vlade Federacije BiH i ministar kulture i sporta Gavriilo Grahovac i Lidija Mičić, direktorica Federalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture danas su posjetili općinu Srebrenik. S općinskim načelnikom Osmanom Suljagićem i njegovim saradnicima razgovarali su o realizaciji projekta restauracije Starog grada Srebrenika, jedne od najstarijih tvrđava u BiH. Projekt restauracije i oživljavanja srednjovjekovne tvrđave na obroncima planine Majevice, prema riječima načelnika Suljagića, realizirao bi se u tri faze, a u okviru prve faze koja bi trebala započeti već u ovoj godini, planirana je izgradnja pristupnog puta, parkinga i ve-

like ljetne pozornice za održavanje kulturnih sadržaja. U drugoj fazi obavili bi se restauratorski radovi na oštećenim dijelovima tvrđave, a u trećoj i završnoj fazi planirani su ugostiteljsko-turistički i drugi prateći sadržaji. Samo prva faza

radova koštat će oko 700.000 maraka, a vrijednost druge i treće faze radova znat će se tek kad se okončaju započete aktivnosti na izradi projektne dokumentacije. U budžetu općine Srebrenik za 2010. godinu za ovu namjenu planirano je 200.000 maraka, a sa istim iznosom sredstava, prema riječima ministra Grahovca, prvu fazu ovog projekta podržat će i Ministarstvo kulture i sporta Federacije BiH. Pomoć u realizaciji ovog projekta očekuje se i od fondacije „ODRAZ“ i nevladinih organizacija, a nakon sastanka u kabinetu načelnika Suljagića, na kojem je bilo riječi i o podršci resornog federalnog ministarstva organizaciji kulturnih manifestacija na području ove općine, ministar Grahovac sa saradnicima obišao je srednjovjekovnu tvrđavu u Gornjem Srebreniku.

O.M.

Gore navedeni članak smo preuzeli jer djeluje veoma optimistično i ulijeva nadu da će se na Starom gradu uraditi nešto što već dugo očekujemo... Sa optimizmom smo obavili i razgovor sa Ibrahimom Smajlovićem (stručnim savjetnikom za planiranje, obnovu i razvoj opštine Srebrenik), koji nam je podrobno govorio o strategiji, programima, idejnom rješenju, vizijama...

razgovarao: Sadil Mehmedović

Ševak: Gospodine Smajloviću, čuli smo da se oko Starog grada kuju neki planovi, da su prošli neki programi, ali da mi oko toga ne nagađamo, želja nam je da za naše čitaoce kažete šta ima novog u nastojanju Opštine da Stari grad dobije izgled kakav svi mi želimo?

Smajlović: Prvo ću nešto reći o onome što je idejna osnova o uređenju šireg kompleksa područja Starog grada Srebrenika. To je ono što nam je falilo u jednom dužem prethodnom periodu. Ovu osnovu je radio poznati nam projektant, čovjek koji je učestvovao u prvom konzerviranju grada ispred Zavoda za zaštitu spomenika BiH, a to je profesor Ferhat Mulabegović. Ta osnova je trenutno u fazi davanja stručnog mišljenja i procjene Zavoda za zaštitu spomenika. Osnova je prošla stručnu reviziju u koju su bili uključeni i naši ljudi. Poslije ocjene te komisije koju očekujemo da će dovršiti u sljedećem mjesecu on ide u sljedeće faze, a to su: izrada programa aktivnosti koju mi uklapamo u ovaj projekat integralne strategije razvoja općine Srebrenik i u kojoj će Stari

grad kao kompleks biti jedan dio u njezinom razvoju. Rok za završetak strategije je do jula ove godine. Tako ćemo mi imati razrađenu viziju razvoja tog kompleksa.

Ševak: Možete li malo bliže objasniti šta to znači?

Smajlović: To znači čitav niz konkretnih projekata u naredni niz godina. Na toj viziji radi partnerska grupa koju sačinjavaju svi zainteresovani – od privrednika, poduzetnika, ljudi iz oblasti kulture i svih socijalnih kategorija, ukupno 48 ljudi i to probranih u odnosu na svoju interesnu grupu. Radi se o jednoj metodologiji rada koja je u svijetu prihvaćena, a mi smo imali sreće da smo upali među dvadeset odabranih općina čija će strategija razvoja biti podržana. Naravno, strategija ne podrazumijeva samo Stari grad, ali mi se sada fokusiramo samo na Stari grad. Osim ovog projekta u kome učestvuje profesor Mulabegović, mi smo prošli i sa projektom „Kultura za razvoj“ koju je vodio UNDIPI (UN), gdje su još UNESKO i UNICEF, a imali smo sreće da budemo odabrani među 10 opština kojima je odo-

bren projekat koji je obuhvatio dio projekata vezan za Stari grad.

Ševak: Kažete projekata, zanima nas je li množinu tu koristite slučajno ili će na Gradu biti mnogo toga radeno, recite nam šta konkretno?

Smajlović: Prvi dio bi obuhvatio ono što je potrebno kao prateće uz Stari grad, a to su: prihvatni punkt, parkiralište, sanitarni čvorovi, prostor za okrepljenje, za prodaju suvenira, promotivno-informativni dio... Drugi dio je ljetna pozornica, ispred Starog grada koja postoji i sada ali koja mora pretrpjeti izmjene... A tu su, zatim, projekti koji uređuju sam Stari grad, njegove kule, ostali prostori koji su za rad predviđeni i oni će biti raspoređeni u pet-šest godina. Oni su u tzv. grupi podprojekata i u jednom dužem vremenu. Ali je tu važno da se jedan dio projekata realizuje što može prije, već u ovoj godini, a ostali u narednim godinama. U ovoj godini je vidljivo ono što smo mi pokrenuli i za šta su nam odobrili sredstva, a to je rekonstrukcija mosta, ali i mogućnost podizanja mosta, takođe objekat za prodaju suvenira i informativni turistički punkt. On se za sada neće ubacivati u Stari grad zbog toga što bi to bili poslovi puno većeg obima

Ferhat Mulabegović

jer bi uključivali i poslove restauracije, uređenja itd., a on se može napraviti izvan i koštaće nekih 20.000 do 22.000 KM. To je sada u fazi usvajanja i on bi se gradio u tom dijelu parkirališta... Tu bi bila i prodaja suvenira i info-turistički punkt.

Ševak: Kad ste spomenuli info-turistički punkt osjetila se namjera da se kompleks oko Starog grada napravi znatno atraktivnijim i privlačnijim za turiste, da li se za to ima stvarno kapaciteta jer trenutno se na Gradu teško uspiju sačuvati vrata i okolina od dovoza smeća, sprejeva...

Smajlović: U ovom projektu je i aktivnost koja se odnosi na obuku turističkih vodiča,

koje nismo još odabrali a planirali smo da to bude u aprilu mjesecu. Planirano je da to bude četvoro ljudi koji bi trebalo da govore engleski, da se osposobe i budu školovani zajedno sa UNDIP-em u grupi turističkih vodiča za kraljevske gradove BiH. To će biti škola za turističke vodiče koji će svojim znanjem moći povezati priču o starim kraljevskim gradovima u BiH. To se radi preko centra „Kultura za razvoj” i to je već u toku realizacije. Osim ovoga projekta mi smo u Sarajevu u razgovorima sa ljudima koji se bave problemom zaštite spomenika obavili jedan razgovor i dobili njihovu dobru volju da se ovaj koncept podrži. Tu su Zavod za zaštitu spomenika, Federalno ministarstvo kulture i sporta i oni su se izjasnili da će se aktivno uključiti u ove projekte. Tu mislim i na izradu strategije za Stari grad i ovih aktivnosti koje teku.

Ševak: Spomenuli ste i suvenirnicu, je li to znači da će se tu prodavati tudi suvenirni jer mi kao grad svojih nemamo?

Smajlović: Jedna od planiranih aktivnosti je i izrada suvenira sa motivima Starog grada i tu smo uključili grupe hendikepiranih, udruženja invalida, djecu sa posebnim potre koji bi to radili u posebnim radionicama. Ti suvenirni bi bili prodavani na punktu na Starom gradu, ali i na jednom punktu ovdje u gradu. Ovi će projekti biti podržani i finansijski i sa opremom i samom organizacijom ovog dijela projekta. Ovdje pokušavamo i da socijalni aspekt uključimo kao što su to ove navedene kategorije. Tako će invalidi proizvoditi motive Gradine u bakrotisku, na CNC mašinama i poslije dodatim ramovima, a tu su i motivi rađeni sa sito štampom, a vjerujemo da će kracije dolaziti i same po sebi i ta se lepeza proizvoda širiti.

Ševak: Ima li se u planu Grad koristiti u edukacijskoj ulozi, jer nam se čini da nema boljeg „kabineta” za historiju, atraktivnijeg mjesta za odvesti gosta ili odglumiti predstavu?

Smajlović: Upravo sam jednu takvu zamisao htio reći, a to je i odobreno od svih škola na opštini da u ovoj godini uspostavimo redovne časove istorije za djecu koja završavaju osnovne škole, tj. da svi učenici s naše opštine prođu bar jedan čas istorije na Starom gradu. Dešava nam se da veliki broj učenika o Starom gradu gotovo ne zna ništa. Zato smo preko Sekretarijata za društvene djelatnosti uspostavili dogovor sa školama da se ti časovi istorije obave na Starom gradu. U projektu je takođe prošla i podrška postojećim manifestacijama kulture koje su vezane za određene datume, kao što

Ibrahim Smajlović

su „Dani povelje” i OGUS. Ali uz potrebu da se u te manifestacije uključi više običnog svijeta i da ih doživi kao neku vrstu „osvježenja” svakodnevnice.

Ševak: Da li se pri izradi projekata razmišlja i o tzv. samoodrživosti, jer nam se Stari grad trenutno doima kao sasvim bespomoćan da opstane – nedobog da se onoj dvojici čuvara Grada, kako ih zovemo odmila, desi da im još koja plata zakasni pa oni odu, ona bi vrata vjerujemo bila samo priča kao što je rasvijeta, dovod struje itd.?

Smajlović: Projektom predviđen i dio sredstava za izradu promotivnog materijala, od npr. veb stranice koja će biti izrađena isključivo za promociju Starog grada i redovno održavana i ažurirana, do izrade afiša, razglednica sa motivima umjetničkih djela nastalih u okviru umjetničke kolonije... Taj materijal ćemo koristiti za potrebe dolazećih grupa gdje bi afiša bila i ulaznica za Stari grad uz nekakvu simboličnu naplatu. Moramo spomenuti i jedan projekat koji nam je u fazi odobravanja pod nazivom „Prekogranična saradnja” sa Vinkovcima u cilju oplemenjivanja i jačanja kulturnih sadržaja, a koja se opet vezuje za Stari grad Srebrenik...

Ševak: „Iz vaših usta u Božije uši” gospodine Smajloviću, obećajte nam razgovor i za iduću godinu, ili makar dvije, da nas čitaoci ne bi svatili kao dio predizborne kampanje, ili da smo razgovarali uz rakiju, naravno šljivovicu „Jaranicu”!

Smajlović: Lično se radujem svakom broju Ševka i smatram da se savršeno uklapa i pomaže onome što mi kao Opština činimo. Vjerujem da će naš Grad svake godine dobivati i biti bogatiji u svojoj ponudi i doprinositi da se nekakvo stanje apatije i bezperspektivnosti polako prevazilazi...

ZA SREBRENİK SE MORA UČINITI VIŠE

Intervju sa prof. dr Dubravkom Lovrenovićem, s jednim od najpoznatijih medijavelista na južnoslavenskom prostoru... Rado se odazvao našem pozivu na razgovor i otkrio da je na Srebreniku bio za svoju dušu... Rekao nam je da Srebrenik dobiva sve važnije mjesto u naučnom interesovanju... U tu smo svrhu i razgovarali i uvidjeli da su Srebrenik i Jajce bili i ostali velelijepni gradovi koji svoju ljepotu nedovoljno afirmišu...

prof. dr Dubravko Lovrenović

Ševak: Koliko ste do sada u svom naučnom radu imali pred sobom srednjovjekovni grad Srebrenik i jeste li se kojom prilikom intenzivnije bavili njegovom prošlošću?

Lovrenović: Srebrenikom sam se najviše bavio u sklopu svojih istraživanja vezanih za moju doktorsku dizertaciju Ugarska i Bosna od 1387. do 1463. god., a i prilikom pisanja svoje knjige koja je pod nešto modificiranim naslovom objavljena 2006. godine. Naime, ovo povijesno razdoblje, krajem 14. i početkom 15. stoljeća pokazuje da je strategijska uloga Srebrenika, koliko za samu srednjovjekovnu Bosnu, toliko i za Ugarsku, imala jako veliko značenje. Odnosno, početkom

15. stoljeća, mađarska, tj. ugarska vojska, tadašnjeg ugarskog kralja Sigišmunda Luksemburškog zauzela je Srebrenik i tu organizirala jednu upravnu političku i administrativnu jedinicu, dakle, banovinu, na čijem čelu su se nalazili istaknuti ugarski velikaši. Ta politička i vojna tvorevina trebala je da služi interesima srednjovjekovnog ugarskog kraljevstva u odnosu na prodiranje Osmanlija na Balkanski poluotok...

Ševak: U čemu je za vas značaj povelje napisane u njegovom podgrađu 15.2.1333. godine? Kako je to izgledalo u to vrijeme i kako to razumjeti?

Lovrenović: Bojim se da je u slučaju BiH i cijelog njezinog društva, pogotovo zadnjih dvadesetak godina, ali i ranije, primijetan jedan izraziti diskontinuitet historijskoga pamćenja, odnosno da smo mi kao društvo i kao država, zapravo izgubili emotivnu vezu sa srednjim vijekom. S jedne strane, to se može razumjeti objektivnim historijskim zbivanjima, budući da BiH nije tokom svoje povijesti prelazila iz jedne u drugu epohu nekim logičnim slijedom, odnosno, da su se ti prijelazi iz jedne u drugu epohu, uglavnom, odvijali nasilno i vrlo često bili u okviru vanjskih intervencija. Ta činjenica uz neke druge, svakoako dovela je do pojave o kojoj sada mi razgovaramo. Naravno,

ne mislim da je u tom pogledu bitka izgubljena i ne mislim, dakle, da na realnom historijskom nasljeđu, a sad govorimo o jednoj povelji, jednom vladaru, jednom datumu, jednome gradu..., nego da upravo zbog toga treba čak i insistirati na toj vrsti povijesne, odnosno historijske memorije, na jednoj strani, a na drugoj strani, kroz obrazovni sustav, od vrtića do univerziteta i dalje, kroz cjeloživotno obrazovanje, afirmirati historijski, politički i državotvorni značaj bosanskog srednjovjekovlja...

A ovaj dio pitanja koji se tiče ustupanja teritorija Dubrovčanima... Nije to bio jedini slučaj, daleko od toga, sličnih slučajeva je bilo jako puno, pogotovo u srednjem vijeku. Prije svega, srednjovjekovna država nije bila demokratska država kako danas shvaćamo demokraciju, koja podrazumijeva multikulturalnost i neotuđiva ljudska prava. Srednji vijek je bio politički potpuno drugačije strukturiran i političku vlast u svojim rukama je imao vladar, u ovom slučaju ban i kasnije kralj i jedan uski gremi sastavljen od feudalne elite koji je zapravo donosio sve ključne političke odluke. U tom kontekstu ako se promatra prodaja jednog dijela zemlje, jedne regije, ili tome slično, iz današnje perspektive mi ne možemo, niti trebamo imati bilo kakav emotivni odnos prema jednom takvom činu. Obično studentima kažem da historičari različito tumače

povijest, povijesne događaje, ličnosti, ali ima jedan povijesni udžbenik koji vas nikada ne može iznevjeriti a to je historijska karta. Ako bismo, dakle, pogledali historijsku kartu Evrope, u zadnjih hiljadu godina, vidjećemo da je ona više puta mijenjana, u jednom ili u drugome smjeru, da su države nastajale, nestajale, pretapale se... i da mi danas živimo u jednoj političkoj stvarnosti koja je takva kakva jeste... Ako sam na pravom tragu, a mislim da jesam, onda je taj potez bosanskog bana Stjepana II Kotromanića ispravno razumijevati u ovakvom kontekstu...

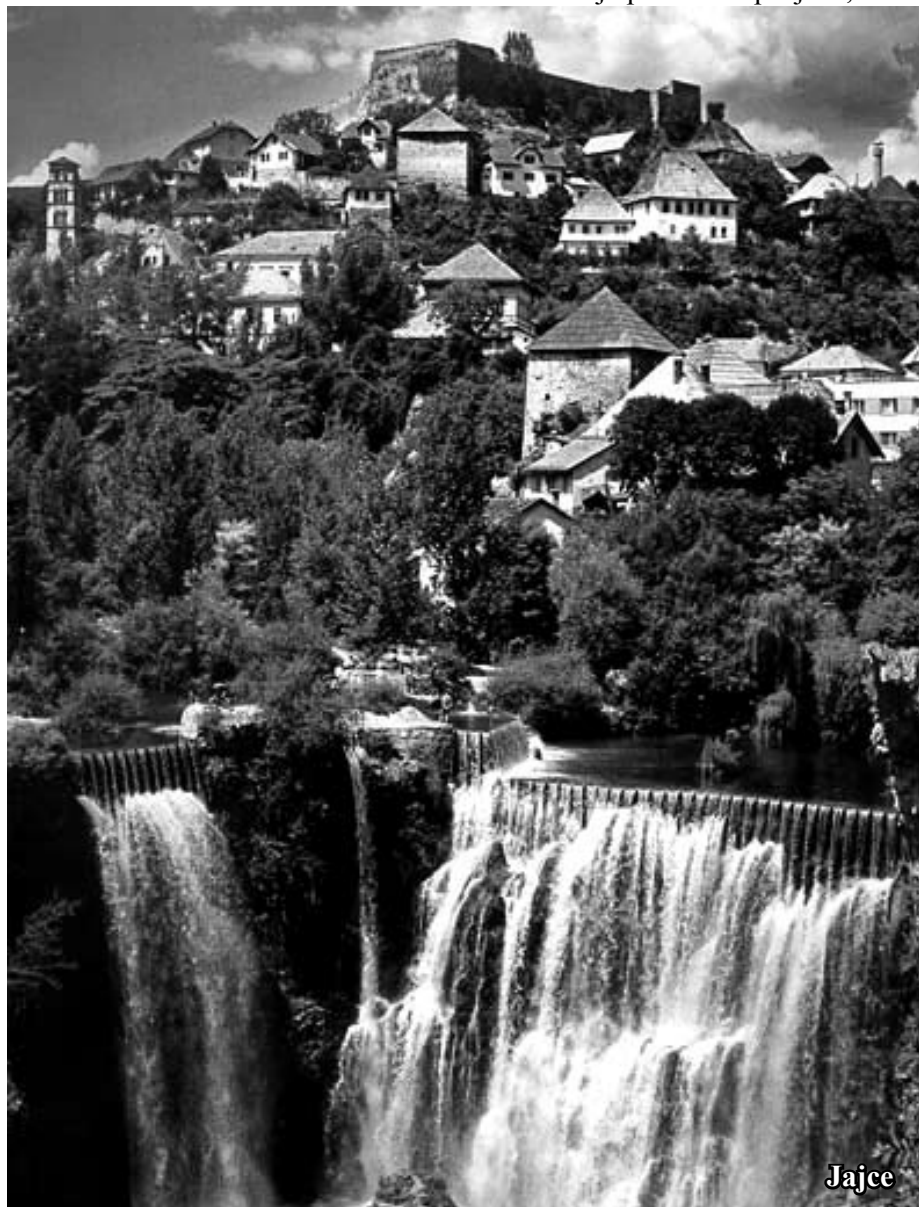
Ševak: Ako bismo slijedili prijateljski ton kojim je pisana povelja, prijateljstvo kojim ona nesvakidašnji zrači, šta to znači u tom vremenu – stvarno prijateljstvo ili samo oblik ponašanja?

Lovrenović: Srednjovjekovni dokumenti, kao i novovjekovni dokumenti, imaju određene forme, odnosno formule, i sada ako, kako ste vi dobro primijetili, u toj povelji Stjepana II Kotromanića spominje vječno prijateljstvo i da će odredbe povelje vrijedjeti do „zgoranje svijeta”... To treba razumjeti kao frazeološki rječnik jedne političke epohe. Naime, nisu to bili nikakvi primarno, u biti, nikakvi posebno dobri odnosi niti ljubav između Stjepana II Kotromanića i Dubrovčana, nego je u pitanju bio konkretan interes, 14. stoljeće, njegova četvrta decenija, kad nastaje ta povelja, je vrijeme koje je u Bosni obilježeno vrlo intenzivnim društvenim, političkim, ekonomskim i kulturnim potrebama. To je vrijeme kada u srednjovjekovnoj Bosni dolaze njemački rudari Sasi, kada se počinju otvarati rudnici, kada dubrovački i drugi mediteranski trgovci počinju intenzivno poslovati u Bosni... Zatim vrijeme kada bosanski ban počinje kovati svoje navce, što znači da je imao svoju kovnicu. Tada se, dakle, današnjim rječnikom kazano, dinamizira cijela društvena struktura srednjovjekovne Bosne koja je počivala na jednoj pojavi dobro poznatoj u cijeloj ljudskoj povijesti,

a to je potraga za profitom, za dobitkom... I ja sam duboko uvjeren da iza sve te frazeologije i svih riječi i izraza zapravo stoji potreba da se uveća profitni dobitak i da se sa samim Dubrovčanima koji su tada najvažniji poslovni partner srednjovjekovne Bosne, (sa strane bosanskoga bana kao vladara), učvrste poslovni odnosi koji su kasnije nastavljeni i vođeni do samoga kraja srednjovjekovne bosanske države...

Ševak: Oblast Usore je okrenuta Ugarskoj i sigurno je trpjela najviše uticaja i upada kojih je bilo dosta. Zanima nas teza da se Bosna sastojala od dva banata, baš kao što su joj u prvoj polovini 14. stoljeća na čelu bili dva brata Stjepan i Vladislav. Takvu tezu dokazuje Nada Klaić u svojoj knjizi „Srednjovjekovna Bosna”, šta nam o tome možete reći?

Lovrenović: S razlogom spominjete poznatu hrvatsku povjesničarku Nadu Klaić i sigurno je da je ona u svojim istraživanjima značajno rasvijetlila povijest Usore. U tom domenu mogu se spomenuti i imena Pave Anđelića ili profesora Pave Živkovića... Međutim, na svu sreću, oni koji bi se detaljnije željeli zaineteresirati za povijest Usore u srednjem vijeku danas im na raspolaganju stoji nedavno objavljena izvanredna knjiga beogradske autorice Jelene Mrgić, pod naslovom „Sjeverna Bosna 13 – 16. vijek”. U toj, zaista jednoj briljantno izvedenoj studiji, prikazan je i politički i ekonomski razvoj Usore i prikazan je zapravo politički značaj, ako sam dobro shvatio vaše pitanje Usore u srednjem vijeku. Autorica je pokazala jednu vrlo značajnu činjenicu koja glasi da je bosanska vladarska dinastija Kotromanića na području Usore imala svoje porodične posjede, dakle

Jajce

Vodenice u Jajcu

svoj patrimonij. Ako je to tačno, a zaista jeste, onda zapravo i politička povijest cijele srednjovjekovne Bosne, na neki način, mora biti redefiniрана... I rekao bih, da onaj politički značaj koji je imala tzv. uža, centralna ili središnja Bosna, knjiga Jelene Mrgić pokazuje da Usora u tom pogledu, zapravo, nije zaostajala za srednjovjekovnom Bosnom... Te da je Usora, u tom smislu, predstavljala organski dio političkoga prostora srednjovjekovne Bosne... To uza sva razdoblja kada se, recimo, pod pritiskom Mađara, ili pojedine hrvatske vlastele, ili nekoga trećeg, ta veza između Bosne i Usore tanjila, ali je važno da ona, zapravo, nikada nije prestala kroz cijeli srednji vijek.

Ševak: Zanima nas vrijeme kada su dva bosanska grada bila u središtu, rekli bismo evropske pažnje, jer su predstavljali bedem od Osman-skih osvajanja, a to su Jajce i Srebrnik kao sjedište dviju banovina, zamisao ugarskog kralja Matije Korvina... Kolika i kakve vrste je tada bila veza između ova dva grada? Jesu li to nekakva dva „grada brata” u smislu njihove uvezanosti i važnosti?

Lovrenović: Sam činjenica da su Jajce i Srebrnik postali sjedištima dvije vrlo važne upravne, administrativne i vojne obrambene jedinice dovoljno govori o tim gradovima i važnosti koju su imali u cjelokupnom obrambenom sistemu srednjo-

vjekovne Ugarske. Sigurno je da su postojale veze i komunikacije između ta dva grada... Poznato je da u Srebrnik nije ali u Jajce jeste dolazio Matijaš Korvin, i to 1464. godine, kada je sudjelovao u opsadi Jajca, to je negdje od oktobra, pa do 24. decembra 1464. kada je Jajce preuzeo od Osmanlija, i od tada je Jajce do 1527. godine ostalo sjedište Jajačke banovine. To je, dakle, ono što kaže historija. Ja mislim danas, naprimjer, da bi ta dva grada, kako smo to nekada uobičavali, mogli napraviti pobratimstvo, neku vrstu institucionalnih veza između dva grada, jer uza sve ovo, o čemu govorimo, i Jajce i Srebrnik danas posjeduju dvije velelijepne srednjovjekovne utvrde, pa bi to moglo biti jedno solidno polazište za povezivanje i za možda sutrašnje zajedničko nastupanje u potrazi za određenim materijalnim sredstvima za obnovu, restauraciju i konzervaciju tih vrijednih spomenika kulture. Meni je poznato da se i jajačka i srebrnička tvrđava nalaze na popisu nacionalnih spomenika BiH...

Ševak: Ako se ne varamo, profesore Lovrenoviću, vi ste rođeni Jajčanin i sigurno niste ravnodušni na svoj grad tvrđavu, a vjerovatno ste, kao što smo i mi zaljubljeni u svoj Stari grad!

Lovrenović: Eto, izgleda nam je ta misija spajanja ova dva grada data, pa možemo prema našim načelnicima otići s tom idejom. Važno je da tu

postoji utemeljenje i smisao koji bi se dodatno otkrivao.

Ševak: Kako biste prokomentarisali moć i uspjeh prvog bosanskog kralja koji je za jednu baku imao Šubičku, a druga mu je bila Nemanjićka, ta da je baštineći takvo porijeklo mogao, u svoje vrijeme, otići do najsnažnijeg vladara na Balkanu. Ta moć kao da je bila „nagrada” za povezivanje tih, do tada razjedinjenih moći...

Lovrenović: S ovim pitanjem mi se dotičemo nečega što je, ustvari, politička upotreba srednjeg vijeka. Spomenuli ste primjer Tvrtka I Kotromanića, mada on nije bio jedini bosanski feudalac koji je imao takve veze. U pravu ste, zapravo, da je uvijek integracija i povezivanje među ljudima, narodima i zemljama radalo i svojim pozitivnim historijskim plodovima. Mi koji pamtimo malo duže, sjećamo se jednog takvog historijskog razdoblja iz druge Jugoslavije. Nažalost, danas živimo u potpuno drugačijm, historijskim, političkim i društvenim okolnostima što ne znači, naravno, da upravo sada i zbog toga ne treba reaktivirati takvu vrstu političke baštine BiH. Na koncu-konca, geografski položaj BiH jeste, zapravo, takav da je kroz cijelu jezgru povijesti pripadala, kao što i danas pripada, prijelaznoj zoni evropske kulture i da je sigurno kao takva BiH, na određen način, i predodređena da bude jedan kohezivni element koji

povezuje i koji spaja...

Ševak Ovo što se dešava sa historijom kao predmetom u školi je sasvim opasno za generacije koje na takvim porukama odrastaju – Zanima nas ima li snage ili dovoljno „prijatelja” da se izradi jedan zajednički udžbenik za prostor cijele BiH?

Lovrenović: Sasvim je sigurno da je odgovor na vaše pitanje pozitivan i ja ga ponavljam ima 15 godina. Za ovih 15.-ak godina ponešto se jeste promijenilo i sasvim je sigurno da su iz nastavnoga procesa izbačeni oni rigidni udžbenici, mislim da ih se nije teško sjetiti, to su oni koji su nastajali u samome ratu ili neposredno poslije rata, koji su zagovarali ksenofobiju, etnoaparthejd, ravanšizam... U međuvremenu pojavili su se daleko bolji udžbenici i mislim da sam i sam na tom polju nešto doprinio u toku 2001. i 2002. godine, ali to nikako ne znači da je ova tematika apsolvirana. Upravo prije nekih dvadesetak dana nazvao me direktor iz jednog katoličkog školskog centra sa sličnim pitanjem o kojem mi govorimo. Ja to shvaćam kao signal potpuno sazrele svijesti kod naših kolega, dakle historičara, koji u praksi, u razredu, djecu trebaju da podučavaju i mislim da je to jedan prvi korak u mijenjanju nečega za šta smo svi zainteresirani. Duboko sam uvjeren da će se danas 99% historičara, počevši od nastavnika, preko srednjoškolskih do univerzitetskih profesora, složiti oko pravljenja jednog sasvim novog udžbenika historije za našu djecu na svim uzrastima i ja zapravo mislim da u tom smislu nema nikakvih prepreka koje bi svima nama ili pojedinačno, mogle služiti kao izlika za nečinjenje. Uvjeren sam da se ni politika, niti bilo ko drugi, ne može postaviti kao neka nepremostiva prepreka, nego bih rekao da se mi kao historičari trebamo bolje organizirati, da se trebamo češće sastajati, donositi određene odluke iza kojih ćemo stati i našoj djeci podariti jedan potpuno novi udžbenik iz historije, koji će ih učiti kroz prošlost kako da postanu

bolji ljudi i sebi i onima oko sebe...

Ševak: Jeste li bili na srednjovjekovnom Srebrniku i kakvi su vaši utisci?

Lovrenović: Kako da ne! Bilo je to, mislim 2004. godine, kada sam predavao na Filozofskom fakultetu u Tuzli... onako sam dolazio za svoju dušu... Tada mi se, bez moje volje, vrtio film o događajima koji su protutnjali Srebrnikom, o vladarima, značajnim historijskim ličnostima, o dubrovačkim graditeljima koji su tu dolazili i koji su ostavili svoj trag u današnjem Srebrniku...

Ševak: Koliko vam se naš grad čini vrijednim u smislu njegovog položaja, izgleda, šansi i pozicije na nekakvim rang-listama, zaštite UNESCO-a, ili čega već?

Lovrenović: Priznali ste da ste lokalista što moram i ja za sebe reći, ja se isto tako zanosim svojim gradom... Ali Srebrnik svojom monumentalnošću, misleći na utvrdu, njegovu ljepotu, poziciju u prostoru... sasvim sigurno

pripada u red jednih od najljepših srednjovjekovnih tvrđava u današnjoj BiH. Vjerujem i to da je takvo jedno nasljeđe izazov za umjetnike i ljude od kulture, a isto tako je sigurno je da u tom smislu i lokalna zajednica i vladin sektor trebaju i moraju učiniti više...

Ševak: Pošto ste član Komisije za zaštitu spomenika ne mogu da vas ne upitam, kao za nekog najrođenijeg – ima li Srebrnika na tim listama i kako stoji, na kojem i kakvom mjestu?

Lovrenović: Srebrnik je proglašen nacionalnim spomenikom, on uživa režim najviše zaštite, koji u BiH pripada kategoriji najvrjednijih spomenika kulture i već sama ta pozicija omogućuje ljudima koji se brinu o Srebrniku, tu su, ipak, prvi stanovnici, zatim, naravno, oni iz službe zaštite na različitim nivoima, da u Srebrnik investiraju i ulažu puno više nego do sada...

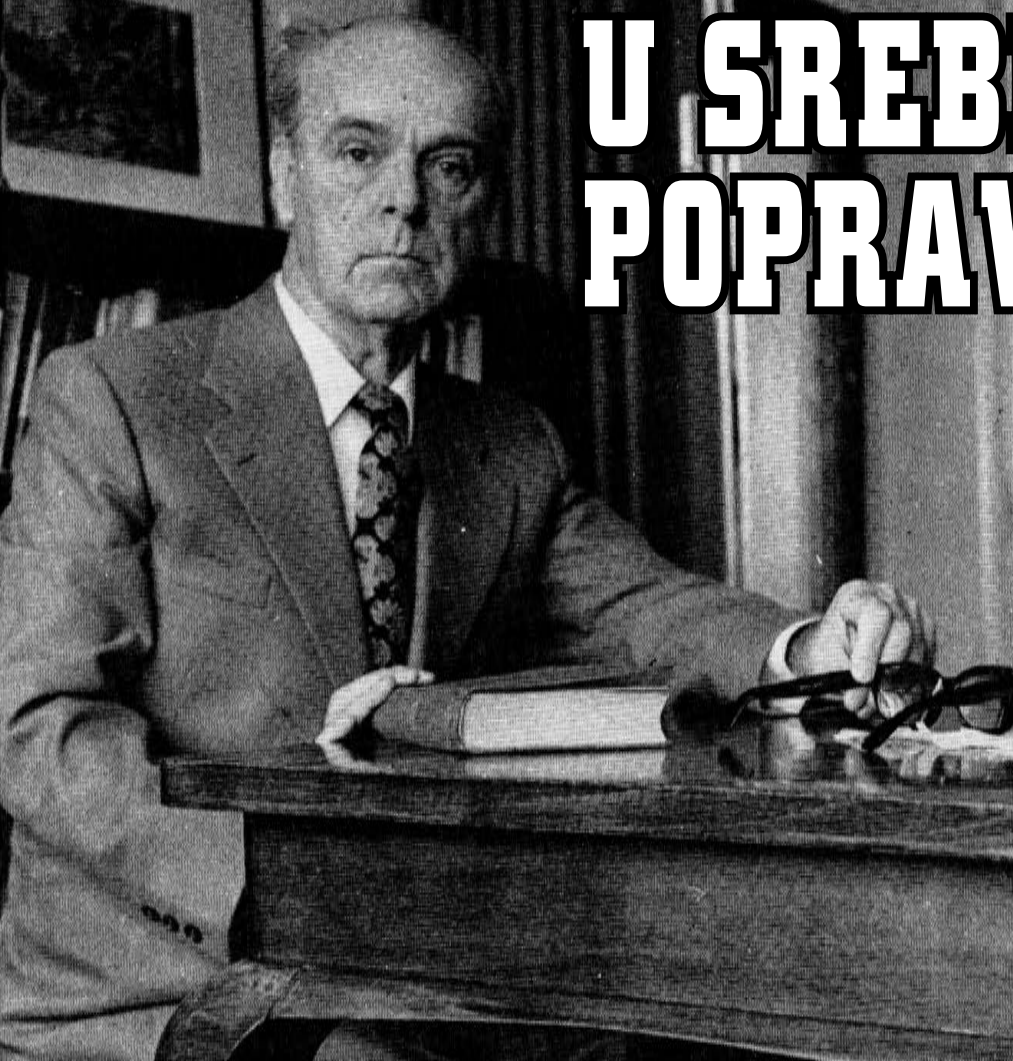
Razgovarao:
Sadil Mehmedović

Jajce i Srebrenik

Povodom 100 godina od rođenja Meše Selimovića

NADAM SE DA ĆU SE U SREBRNIKU POPRAVITI

Prije 66 godina u Gornjem Srebrniku je boravio jedan od najvećih južnoslavenskih književnika Meša Selimović. Te 1944. godine, on je bio politički komesar Tuzlanskog partizanskog odreda i za naše čitaoce donosimo Izvještaj poslije neuspjelog pokušaja oslobađanja Tuzle. Zanimalo nas je da li je njegov boravak na ovom kraju ostavio traga u njegovom književnom stvaranju...

Izvjesno vrijeme Meša Selimović je proveo u selu Crveno Brdo na opštini Srebrnik. Seljanima je ostao u sjećanju kao čovjek koji se radi šetnje često penjao na Orlovaču, brdo poviše sela, s kojeg se daleko vidi, i koje i običnog čovjeka baca u meditaciju. Zanimalo nas je da li je nešto od tih meditacija po Crvenom brdu ostavilo traga u njegovom književnom djelu. Učinilo nam se da smo čitajući jednu njegovu pripovijetku na dobrom tragu, evo kako... Najbliže selo koje se vidi sa Orlovače je srpska Jasenica, selo koje je bilo i ostalo primjerom kako se živi u slozi sa svojim „komšijama”. O tome Selimović govori u svojoj pripovijeci „Šest jasičkih vojvoda” na veoma zanimljiv način. U toj pripovijeci se Jaseničani sami obračunavaju sa

četničkim vojvodama koji hoće da ih gurnu u rat protiv Muslimana u Crvenom Brdu. Oni to nikako ne želeći, izabiraju svoj način da se spase od rata, a to je da nadese da vojvode umjesto njih stradaju. Tako su svih šest vojvoda koji su postavljeni i „obrađeni” od vojvode Kerovića da odmah otpočnu rat, sasvim misteriozno nestajali a da niko nije sumnjao u njihovu smrt. To je bila seljačka domišljatost kojoj se čovjek mora diviti jer se radilo o spašavanju zajedničkog života na koji su bili upućeni. Zanimljiv je kraj pripovijetke gdje seljani ne vjerujući u rat kao rješenje ljudskih problema, ne uvažavaju čak ni ono oduševljenje revolucijom koje će nastupiti na kraju rata. Oni sasvim ostaju njegovi protivnici baš kao što su to bili i u cijelom toku rata.

Našim čitaocima ovu pripovijetku, (iz zbirke „Djevojka crvene kose”), toplo preporučujemo, jer na najbolji način prikazuje ono što Mešu Selimovića čini velikim piscem, a to je da ni temi rata nije pristupao kao većina književnika koja je pisala o ratu, zanemarujući umjetničke i prvenstveno estetske zahtjeve na uštrb ideoloških. Nije podnosio ništa gdje se zanemario čovjek koji mu je bio i ostao mjera svemu. Zato nam se i period u kojem je bio nadomak Starom gradu čini kao dan kad upoznate nekoga ko će vam biti i ostati dobar prijatelj. Tako nam se i ovih 66 godina koje nas dijele od Meše Selimovića, kada je našoj „Tvrđavi” bio fizički najbliži, čini kao podsjećanje koje nas obavezuje da se preispitamo da li smo u svom duhovnom odrastanju slijedili put ljubavi prema čovjeku. Put na kojem je, veliki pisac, bio toliko opijen čovjekoljubljem da je svojim protivnicima govorio: „Učinite mi sve što možete!”

Preuzeto iz knjige "Tuzlanski partizanski odred",
Izdavač: IGPRO-Univerzal Tuzla, 1988. godine

Izveštaj koji Meša Selimović šalje februara mjeseca 1944. godine Vladi Popoviću, političkom komesaru 3. korpusa NOVJ:

Druže Ulado,

Po prvom kuriru šaljem ti izvještaj kako si naredio. Drug Omer je u Gradačcu na zboru, ali je pročitao ovaj izvještaj. Ja nisam mogao otići, jer sam bolestan, prehladen sam, a vratila mi se i stara bolest srca. Ali nadam se da ću se u Srebreniku popraviti.

Odred se još nije maknuo iz Srebrenika, jer imamo nevjerovatno mnogo bolesnih drugova, ogromna većina leži, najviše od ozelblina, prehlade, premorenosti i zapaljenja pluća.

Iz XVI - Muslimanske brigade došlo nam je 17 drugova bez oružja. Oni su iz razbijenog III bataljona i od Ukovija do Srebrenika došli u manjim grupama. Iza Dobruje Nijemci uhvatili 5. Kažu da ih je došlo u ovaj kraj 30-40. Mi ćemo ih prikupiti pa će biti uz nas dok nam ne javiš šta ćemo s njima. - Za ostale bataljone i za VI brigadu ne znaju, samo kažu da je bila strahovita borba.

Stanje u ovom kraju je dobro. Do juče su bili neprijateljski topovi na Ratišu, ali juče su odvučeni. Manje patrola dolazile su u najbliža sela (20-30 domobrana s 1-2 Nijemca), ali mi nismo mogli da im pravimo zasjede. Obavijestili smo o tome Ujvodane, ali izgleda da se neprijatelj potpuno povlači s ovog sektora. Zeleni žele da pregovaraju, počeli su da donose i puške, ali su ih o tome omeli neprijateljski upadi. Sad ćemo to podgrijati.

Inače iz Tuzle javljaju da Nijemci odlaze, da se kupe prilozima za postradale i ranjene domobrane prilikom našeg napada na Tuzlu, a bunker se utvrđuju. Uvjereni su svi da ćemo opet napasti.

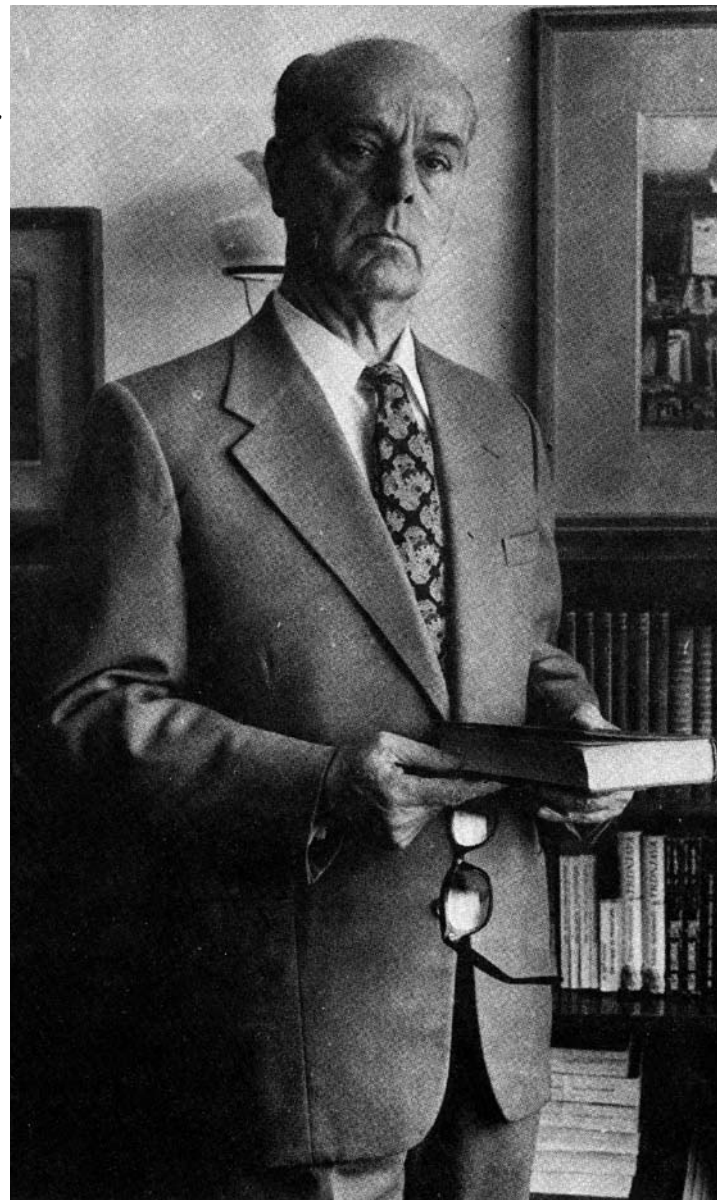
Drug komadant Omer pita da li smije prići majorske znake!

DrugarSKI te pozdravlja
Meša Selimović

Inače, Meša Selimović u svojim Sjećanjima spominje Srebrnik, tačnije Crveno Brdo, kao mjesto gdje je prešao na slobodnu teritoriju:

"Poslije dugog odlaganja, negdje tokom marta, dobili smo naređenje da krenemo na Majevicu, tačno određenog dana... S oficirima u uniformi i pod oružjem bili smo dr Ethem Čamo i ja, u civilnim odijelima. Podno sela Crveno Brdo u Srebreniku, gdje je, preko rječice, počinjala ničija zemlja a zapravo partizanska teritorija, održali smo manifestacioni miting, pucajući iz pušaka (mislim da su govorili Ethem Čamo i Omer Gluhić) i pregazili rječicu..."

M. Selimović "Sjećanja"

Može li se Divoševo evanđelje vezati za srednjovjekovni grad Srebrenik

POSTOJBINA I ROD DIVOŠA TIHORADIĆA

dr Pavao Anđelić (1920-1985)

Dr Pavao Anđelić, arheolog i historičar, prepoznatljiv je autoritet u više oblasti izučavanja srednjovjekovne Bosne, arheologije, sfragistike, diplomatike, topografije, političke i kulturne historije...

Ime Divoša Tihoradića dobilo je, zadnjih 10-12 godina, veliki publicitet, posebno u krugovima historičara umjetnosti, jezika i pisma. O samom Divošu, naručiocu i korisniku Evanđelja, dosadašnje informacije su oskudne i u velikoj mjeri pogrešne.

Napor da se nešto više sazna o naručiocu i korisniku jednog umjetničkog djela ili uopće objekta iz domene kulture opravdan je iz više razloga. Prije svega, mi na taj način dobivamo uvid u osobnu kulturu samog naručioca, a posredno, saznajemo nešto i o kulturnim karakteristikama sredine iz koje je on potekao. Da bi došao u posjed određenog djela, naručilac mora znati što hoće, gdje će naći odgovarajuće umjetnike-izvođače, a nakon toga treba znati postaviti i svoje specifične zahtjeve. Samo djelo mora biti razumljivo i za okolinu korisnika, jer ima za cilj da svojim umjetničkim kvalitetima podiže ugled svoga vlasnika. Na taj način svako umjetničko

djelo u sebi nosi karakteristike sredine koja ga naručuje i koristi. Stoga, u pomanjkanju drugih - konkretnih dokumenata, i ova indirektna svjedočanstva o kulturnoj fizionomiji pojedinih društvenih cjelina, dobiva na svojoj vrijednosti.

Ove napomene bile su potrebne zbog toga što je naše dosadašnje poznavanje kulturnih prilika u predjelima gdje je Divoševo evanđelje upotrebljavano veoma oskudno. Osnovni matični podaci o Divoševu evanđelju su ovi: pronađeno je 1960. godine u crkvi sv. Nikole u selu Podvrhu kod Bijelog Polja (SR Crna Gora). Rukopis bez korica, bez početka i kraja pisan je na pergameni vel. 16,5 XX 22,5 cm. Tekst je pisan tamnosmeđim mastilom, a za početke glava i natpise u marginama upotrijebljena je crvena boja.

Nitko od autora koji su do sada govorili o naručiocu i korisniku, Divošu Tihoradiću, nije posebno govorio o njegovu podrijetlu. Svi su oni, naime, po nekoj inerciji, podlegli pogrešnoj interpretaciji jednog mjesta u povelji bana Stjepana II iz 1322. godine, pa Divoša tretirali kao vlastelina iz Završja, u jugozapadnoj Bosni. Prema tako određenom podrijetlu naručioca i korisnika Evanđelja stvarani su i zaključci o kulturnim zonama, sferama stilskih utjecaja i sl.

Kada je riječ o pokušaju da se utvrdi kulturna sredina u kojoj je nastalo ovo djelo, onda treba upozoriti da se do sada vodilo računa o: mjestu nalaza (okolina Bijelog Polja), podrijetlu i školi slikara iluminacija (Kotor?), te podrijetlu naručitelja i korisnika (Završje u zapadnoj Bosni?). I letimičan pogled na ove »oslonce« koji su se u prvi mah nametnuli, pokazuje njihove slabe

strane: Završje ulazi u sastav bosanske države tek u vrijeme kada je Divoš Tihoradić kao odrastao čovjek stupio na političku scenu; od jednog Kotoranina očekivale bi se drugačije slike; Bijelo Polje u vrijeme nastanka rukopisa još nije bilo pripalo Bosni.

Jedna od ovdje nabačenih kontroverzija može se pouzdano otkloniti: pravo podrijetlo i postojbinu Divoša Tihoradića moguće je sasvim jasno odrediti. Jedanput utvrđena uža sredina iz koje potječe naručilac i korisnik Evanđelja, omogućit će da se adekvatni je utvrde jezičke, umjetničke i uopće kulturne karakteristike djela.

Dokumenat, na kome se temelji mišljenje o Završju kao postojbini Divoša Tihoradića, u stvari je povelja bosanskog bana Stjepana II Kotromanića iz 1332. g., kojom se uređuje širok krug odnosa između Bosne i dubrovačke republike. Kao svjedoci, na povelji su navedena imena dvadesetorice bosanskih velikaša, ovim redom: župan Krkša, veliki vojvoda Vladisav Galešić, Vokosav Tepčić, Radosav Hlapenović, Stepko Radosalić, Miloš Vuokasić, Stepan Družčić, Budisav Gojsalić, Vladisav Voukasić, Mioten Draživojević, Pribisav Milobrtić, a od Završja župan Ivahan Pribilović, Vlatko Dobrovojević, čeonik Hlap, Ivan Budisalić, Divoš Tihoradović, Goisav Vojsilović, Branoš Čepmjić, knez Pavao Hrvatinić, Stanac Vojsalić. Kratka analiza ove povelje pokazat će da u njoj nema nikakva oslonca na temelju kojega bi se Završje odredilo kao postojbina Divoša Tihoradića.

Kao što se vidi, iz spiska titule, odnosno funkcije, navedene su samo za petoricu svjedoka, i to bez nekoga vidljivog razloga ili reda. Podrijetlo, odnosno kraj koji pojedini velikaš zastupa, spo-

menut je samo uz jedno ime: »a od Završja župan Ivahan Pribilović«. - On je po redu dvanaesti. Iz nekog, teško razumljivog razloga, netko od ranijih povjesničara svrstao je u »vlastelu od Završja« sve one velikaše koji su popisani poslije Pribilovića, pa se tako odjednom pojavilo 9 velikaša, članova državnog vlasteoskog vijeća, iz jedne relativno male oblasti Završja.

Već na prvi pogled se vidi, da oznaka zastupanja određenog teritorija ovdje nije dosljedno sprovedena: ni za jednog drugog velikaša nije navedeno koju oblast zastupa, a za ovu vrstu bosanskih isprava - međunarodne ugovore - to nikada nije ni bilo obavezno.

Kada se zna da su svjedoci povelja isključivo velikaši, baruni (barones), čiji rodovi uporno čuvaju svoje pravo sudjelovanja u bosanskom državnom vijeću, i da velike oblasti - zemlje, kao što su Donji Krajevi, Usora, Humska zemlja, redovno zastupaju samo po dvojica predstavnika, onda se vidi da praktično u Završju toliko velikaša ni u kojem slučaju nije moglo biti.

U spisku od 9 velikaša, koji su, zajedno sa Divošem Tihoradićem, pogrešno svrstani u vlastelu od Završja, ima ih barem četvorica, čiju postojbinu znamo iz drugih izvora. Tako je Vlatko Dobro-vojević, vjerojatno iz istog roda kao i Tvrtkov knez Vlaj Dobrovojević, čije podrijetlo treba tražiti u istočnoj Bosni, na granici prema Srbiji; 7 za čelnika Hlapa znamo da je iz Soli; 8 Branoš Ceprnjić je iz Usore; 9 Pavao Hrvatinić je iz Donjih Krajeva. 10 Zašto bi onda i za Divoša važila oznaka »a od Završja«?

Sada nešto više o samom Divošu Tihoradiću.

Istina je da o njemu postoje samo dva pisana podatka, ali o njegovu rodu i potomcima može se saznati mnogo više.

O Divoševu ocu Tihoradu znamo samo da je postojao, i da je umro prije 1326-1329. g.

Njegovi sinovi su:

1. Vitan Tihoradić. On je pristav na povelji bana Stjepana II iz 1326—1329, zatim kao svjedok »od Usore«, sa titulom kneza - na povelji iz 1329, te ponovo svjedok - na povelji iz 1333. Značajno je da je ova zadnja povelja izdata Pod Srebrnikom u Usori.

2. Divoš Tihoradić, je - bez oznake titule, funkcije i podrijetla svjedok na povelji iz 1332, te pristav (opet bez oznake titule), na povelji iz 1333. Ova druga povelja je za podrijetlo Tihoradića značajna zbog toga, što su od 6 svjedoka i 3 pristava - samo trojica iz Gornje (»prave«) Bosne, jedan je pristav Dubrovčanin, a od dva pristava i 3 svjedoka su: dva iz Soli (Radoslav i Ščitko Hlapović), jedan iz Trebotića u Podrinju (Tvrtko Ivahnić), a dva, kako ćemo kasnije vidjeti - iz Usore. Logičan je zaključak da su, uz bana u Usori, bili, osim uže pratnje, i velikaši

svjedok od Usore, isto kao i na povelji Dubrovniku iz 1367. U Tvrtkovoju povelji Stjepanu Rajkoviću iz 1373., Sladoje

je također svjedok od Usore, ali - sa titulom kneza. (Ovu »degradaciju« nije moguće objasniti, ali se treba podsjetiti da je povelja do nas doprla u mnogo kasnijem prijepisu sa mnogo grešaka.) 3. Dobroslav Divošević, je, kako izgleda, bio najmlađi a spominje se kao svjedok od Usore na poveljama iz 1380. i 1392. g.

Bez oznake oblasti koju zastupa, Dobroslav je svjedok na još dvije Dabišine povelje (1392. i 1393).

Divoševe descendent ne možemo sasvim pouzdano dalje pratiti. Ipak treba voditi računa da bi Milošev sin mogao biti onaj Mikac Milošević koji je, zajedno sa dvojicom Zlatonosovića, bio zarobljen u Kosovskoj bici, i o kojemu su se, na zahtjev rodbine, Dubrovčani propitivali u Carigradu 1403. g. - Isto tako treba pomišljati, da je Divošev potomak onaj knez Pribić (Milošević), koji se spominje na poveljama Tvrtka II. Po ovome se Pribiću (Miloševiću) još u prvo doba turske uprave zvala jedna nahija u donjem porječju rijeke Krivaje (Pribić ili Kamenica, odnosno Pribićeva Kamenica).

Potomci Divoševa, vjerojatno starijeg, brata Vitana, bili su također brojni i

iz oblasti koju je obilazio.

Divoš je ostavio trojicu sinova, koji su vrlo aktivno učestvovali u političkom životu Bosne, za vladanja bana i kralja Tvrtka. To su:

1. Miloš Divošević, spomenut samo jedanput, kao knez 1357. g.

2. Sladoje Divošević, koji u istoj povelji (1357) nosi titulu kneza, ali je uz to navedeno da je on Milošev brat. God. 1366. on je već tepčija i

politički vrlo aktivni.

Jedini poznati Vitanov sin je Tihčin. On je u latinskoj povelji bana Stjepana iz 1345. spomenut kao Tichcinus, filius Vitani, a na Tvrtkovoju povelji iz 1367, on je svjedok od Usore sa titulom kneza.

Tihčinov sin je Juraj Tihčinović. On je spomenut kao svjedok samo na jednoj Dabišinoj povelji iz 1392. godine, i to sa titulom župana. 31 Treba napome-

nuti da je ovo jedini podatak o jednom županu iz roda Tihoradića-Divoševića-Tihčinovića. Ipak mi se čini da je upravo ovaj podatak dragocjen, jer on svjedoči da se radi o starom velikaškom rodu u kojemu je županska čast već davno bila nasljedna.

Sa Jurjem Tihčinovićem se, prividno, prekida mogućnost praćenja ovoga roda. Ipak je i prezime Tihčinović negdje živjelo, jer se na dvije povelje Stjepana Tomaševića pojavljuje i vojvoda Vukić Tihčinović. Radi neobičnog imena (odnosno prezimena) i, posebno, zbog snažnog faktora nasljeđivanja u velikaškim rodovima, mislim da ne treba sumnjati u rodbinske veze između Jurja i Vukića Tihčinovića.

Međutim, jedan slučajno zapažen podatak dozvoljava da se potomci Jurja Tihčinovića prate i nešto bliže, samo pod drugim imenom. Na Ostojinoj (latinskoj) povelji Mlečanima iz 1404. godine među 5 svjedoka naveden je i »vojvoda Vachomir Jurievich«. (Vukomir Jurjević).³³ Jedini Vukmir sa titulom vojvode, među tadašnjim bosanskim velikašima, je dobro poznati Vukmir Zlatonosović. Za Jurja Tihčinovića, osim prezimena (Jurjević), osobito ga snažno veže oblast koju drži Usora. S druge strane, nema nikakvih indicija koji bi ukazivali da je nekim nasilnim putem (koji je u to doba bio jedino moguć!) likvidiran razgranati stari velikaški rod Tihoradića-Divoševića-Tihčinovića, i doveden na tako istaknut položaj neki drugi nepoznati rod. Mi ne znamo zašto su Vukmir, Vukašin i bar još jedan njihov brat, dobili nadimak Zlatonosovići. Možda je to neko

nasljedstvo od njihova oca, a možda je bilo karakteristično samo za njih (jer su možda od djetinjstva nosili neke haljine izvezene ili ukrašene zlatom?). U svakom slučaju, može se tvrditi, da Zlatonosovići, najmoćniji usorski velikaši u prve tri decenije XV stoljeća, nisu nikakvi skorojevići ili uljezi u Usori, što znači da se moraju vezati s rodovima koji se u ranijim izvorima javlja pod drugim imenom. Nijedan drugi rod nema uvjeta za takvu identifikaciju.

Ako Zlatonosoviće smatramo potomcima (sinovima) Jurja Tihčinovića, onda kratki podaci o njima izgledaju ovako:

1. Zlatonosović Vukašin, kao knez, svjedok je na dvjema poveljama iz 1399. Za njega se iz drugih izvora zna da je oko 1424. g., poslije smrti brata Vukmira, dobio titulu vojvode i da je umro oko 1430. g. Zanimljivo je da u obje citirane povelje dolazi pod punim imenom i prezimenom (Vukašin Zlatonosović).

2. Vukmir Zlatonosović je već 1400. godine vojvoda (i svjedok od Usore), a kao vojvoda svjedok je i na poveljama iz 1420. i 1421. g. Već je spomenuto da se on na Ostojinoj povelji Mlečanima zove Vukmir Jurjević, dok je u ostale dvije listine naveden kao vojvoda Vukmir. U drugim izvorima (mahom iz dubrovačkog arhiva) redovno je navedeno i prezime Zlatonosović.

3. Vladj Zlatonosović je poznat samo po jednom arhivskom podatku. On je zapao u tursko zarobljeništvo, a kada se 1403. g. bilo pročulo da bi mogao biti živ, rodbina ga je (vjerojatno braća Vukašin i Vukmir) pokušavala tražiti

preko dubrovačkih veza u Carigradu. 4. Štipan Zlatonosović je doživio istu sudbinu kao i Vladj.

U nekim dubrovačkim izvorima spomenut je i neki Vuk Zlatonosović (1422. i 1425. g.). Iz smisla izvora ne može se zaključiti da li je to posebna osoba, ili je to, što je vjerojatnije, varijanta imena Vukašin.

Braća Vukašin i Vukmir Zlatonosović istaknute su figure bosanskog političkog života u prve tri decenije XV stoljeća. Njihova moć, po ranglisti velikaških rodova toga vremena, svrstava ih na visoko mjesto, odmah poslije Hrvatinića, Kosaca i Pavlovića. Ako promatramo i čitave rodove u historijskom razvitku, opet im pripada isto mjesto. A po starini, dugotrajnosti i razgranatosti Tihoradići-Divoševići-Tihčinovići-Zlatonosovići stoje čak ispred Kosača i Pavlovića. (Ima indicija da istom rodu pripadaju Dinjičići i još neki drugi.)

Značajno je da se Vukmir i Vukašin normalno uklapaju u redoslijed usorskih vojvoda, koji se gotovo bez prekida može pratiti više od jednog stoljeća.

Uži matični zavičaj ovog roda, u okviru prostrane i proširene usorske oblasti (ili Usore zemlje), nije moguće pouzdano utvrditi. Najstarija poznata generacija (Vitan i Divoš) vezana je za Srebrnik. Ako ovaj grad smatramo najvažnijim vojno-političkim centrom Usore (zašto ima dosta razloga), onda je opravdano pomišljati, da je vodeći ogranak roda i trajno bio vezan za Srebrnik. Inače, posjedi Zlatonosovića su svakako dopirali do Drine na istoku, a vjerojatno i do porječja donje Bosne na zapadu.

Kao što se vidi, vrlo široka i dinamična politička aktivnost roda Tihoradića, koju smo pratili u pojedinim, najizrazitijim manifestacijama (funkcije i učešće u radu centralnog državnog aparata), kroz gotovo 150 godina, usko povezuje Usoru sa Bosnom. Sada se može tvrditi da je i u sferi kulturnog života Usora bila snažno integrirana u bosanski kulturni krug. Ova fakta su značajna zbog toga što su česte intervencije ugarsko-hrvatskih kraljeva u ovim krajevima, kod nekih naših povjesničara stvorila utisak, kako je Usora sasvim labavo bila povezana sa ostalom Bosnom.

Šta o idejnom rješenju za Stari grad misle mještani Gornjeg Srebrenika

IDEJNO (ZG) RJEŠENJE

Evo šta nam je Mustafa Čizmić u svom solilokviju ispričao povodom idejnog rješenja za Stari grad. Težinu njegovoj priči daju decenije dobrovoljnog rada utrošene na Šehitlucima, oko Starog grada, po selu...

Nisu Kotromanići do grada dolazili helikopterom

Ovi koji to planiraju izgleda i ne znaju koliko putova vodi do Gradine. Oni haman misle da su Kotromanići u Grad dolazili helikopterom... Do Grada i oko Grada postoji mreža putova samo što gospoda ne čuje moja zapomaganja da se dođe sa službama i ono što pripada Gradu izbilježi, a oni koji su šta uzurpirali da vrata. Putove treba napraviti kulturno, za pametan svijet, a nije pod seljački, valjalo-nevaljalo. Taj put koji je planiran da ide od mjesta planiranog za čitaonicu se ne isplati.. To je posao u nepovrat, okreni nako, to je za uhelaćit ono što je bogomdano. U čitaonici bi se mogla napraviti i koja soba za spavanje i sve to što treba za Gradinu. Već nekome to ne sjeda oko izgradnje čitaonice i on to hoće da sruši. A sve ono što Gradini treba ona je davno imala, ali je to poslije uzurpirano... Jer veliki pojas oko Gradine je vakufsko zemljište

Osman Husejnović – jedan od aktivista MZ Gornji Srebrenik, čovjek koji pokušava svoj dugogodišnji život u Evropi, bar u dijelu njezine uređenosti, prenijeti u zavičaj. Evo šta nam je rekao za Idejno rješenje prostora oko Starog grada:

Mora biti dogovora

Sve to što se planira je za pozdraviti, ali mora biti u dogovoru sa mještanima Mjesne zajednica Gornji Srebrenik. Nisam čuo da je i jedan projekat uspio bez jasnog i čistog dogovora njegovih učesnika. Mi smo čuli da se parkiralište hoće graditi na prostoru mjesnog doma za koji posjedujemo građevinsku dozvolu i sve priključke. Radove smo počeli još 1985. godine i tu je ozidan i jedan sprat. Shvatili smo da se to sada hoće porušiti i tu napraviti park-placeve, koji bi trebali donijeti dobro nama mještanima.

U velikom smo zaostatku

Mi to ne možemo prihvatiti jer toliko nam toga fali da smo u velikom zaostatku za ostalim mjesnim zajednicama i mnogo manjim od nas. Vjerujemo da se u stanju sagraditi taj naš dom u kojem bi bile smještene prostorije ambulante, mjesnog ureda, otkupne stanice mlijeka, soba za spavanje, a naravno i parkirališta ili još nešto što treba Starom gradu. Svjesni smo da naš Stari grad nije samo biljeg Srebrenika već jedan među odabranim biljezima Bosne i Hercegovine. Obraćamo se našim čitaocima i široj javnosti da se sredstva koja se planiraju utrošiti na Starom gradu ne pokriju sa par radnika s kosijerima i mistrijama koji će uraditi neki bezvrijedni posao a glavina novca otići nekim drugim kanalima.

koje je uvakufio Šejh Sinan. Ne treba nama starijim objašnjavati šta bude s onim koji „čopaju” vakuf. Neki misle da se mogu praviti veći nego što jesu, i tražiti više nego što im treba. Valjda ne trebamo nikom objašnjavati ko smo i šta smo – svako od nas ostavi svoj trag.

Nema tu domaćina

Smeta mi što nikog tu nema domaćina, dobronamjerna i, ono, što ja kažem, kulturna. Eto, ja sam potrošio svojih 530 KM gradeći onaj put ispod Šehitluka prema Čojluku, a sad su na njemu iskopali rupe da se ne može prolaziti. Niko to neće da vidi. Dolazila su mi dva geometra, ali nisu sa spravama, već samo da vide, a ja mislim, džaba je nama gledat, valja to spravama sve premjeriti i iskolićati pa da se vidi ko šta radi – ko daje, a ko uzima.

Zvaću Mirzu i Marka

Došlo mi je da zovem Mirzu Ibrahimpasića i Marka Vešovića, jer meni je Mirza reko pomoć što god mi treba... A on nek se u Sarajevu nakašlje vamo je „zemljotres”... a i Marko kad je bio reko je „nemoj da se ustručavaš da šta tražiš što se tiče ovog Grada kojeg nema nigdje vakog”...

PEŠKUNI, "RUŽE" i "BAKLAVE"

Džemal Mutapčić

Naša posjeta Džemalu Mutapčiću, diplomiranom inženjeru voćarstva i vinogradarstva, bila je s ciljem da neko od mladih poželi da se bavi ovim starim i nekada veoma čestim i rasprostranjenim zanatom u BiH.

Ševak: Za početak našeg razgovora recite nam kako se to desilo da zavolite rezbariju, gdje vam to oči na rezbariji ostaše kao što to obično biva?

Mutapčić: To mi se uvijek dešavalo kad sam posmatrao te rezbarske radove, a posebno su mi oči ostajale po sajmovima, gdje se to izlagalo, ili kad bih otišao u Gradačac na kulu Husein-kapetana gdje sam prvo vidio peškune velike, peškune male, ugaone vitrine, rafe... sve u rezbariji. To mi se uvijek dopadalo i uvijek sam volio starinu...

Ševak: Šta vas je to na rezbariji toliko zanosilo i oduševljavalo?

Mutapčić: Zapravo sam uvijek volio sve ručne radove, posebno sam ih zavolio u armiji, bile su to izradvine od šibica, ili od metala, samo mi je bili važno da je to očit traga ruke, česta je od šibica bila Ajfelova kula, mostovi, brodovi i sl.

Ševak: Šta je bilo presudno i kako je počelo to sa rezbarijom, to nam je važno radi svih onih mladih koji bi imali želju za ovim zanatom ili hobi-jem?

Mutapčić: Za rezbariju je potreban odgovarajući alat, jer bez dobrog alata tu nema posla, ali je presudna volja i sklonost, jer ako prema nečemu imate afiniteta onda se sve ostalo nadoknadi. Mladima bih preporučio ovaj zanat jer on ima budućnost. Ljudi se vraćaju tradiciji ako ih na to podsjećate, a ovo je upravo to – podsjećanje na nekadašnji doživljaj lijepog i uređenog prostora unutar kuće.

Ševak: Znači za rezbariju nema mjesta gdje bi neko otišao da tu taj zanat uči, u značenju neke radnje, škole, organizovane obuke i sl.!

Mutapčić: Takva škola na koju vi mislite ne postoji... Ja sam prvo nešto vidio

od prof. dr. Besima Hajdarevića, on se bavio rezbarijom, a u par navrata je išao u Konjic gdje to postoji u okviru kućne radinosti, tj. porodičnog zanata. Znam da u Konjicu postoji porodica Nišića koja se time bavi, a ima još jedna koje se ne mogu sjetiti... Ja nisam bio kod njih na obuci a jesam se navraćao kao kupac.

Ševak: Na prostoru BiH, ili regiona, gdje je rezbarija najrasprostranjenija i koje su joj glavne odlike?

Mutapčić: Ovo što ja radim je naša bosanska ili bošnjački tip rezbarije koja je raspoznatljiva po toj bosanskoj šari, radi se o motivima „ruža” i „baklava”, a postoje i drugi vidovi rezbarija, kao što je duborez po Slavoniji naprimjer. Ali ova rezbarija koju radim ja je jedinstven tip kao što je jedinstven i ćilim naš stari bosanski i šara mu je bosanska. Takav ćilim radi se u Pirotu (u Srbiji) ali mu se šara zove bosanskom šarom.

Ševak: Je li vam početak bio težak i šta vam je prvi rad i je li uspio?

Mutapčić: Prvo što sam uradio je bila jedna slika suncokreta, a nju sam donio od profesora Besima Hajdarevića iz Tuzle... Na pijaci sam kupio 15 dlijeta za 15 maraka, „hajdi, reko, mogu mi zatrebat... i toliko sam pogodio kvalitet da ih i sada koristim. Sa tim jednim dlijetom sam uradio taj suncokret i kad sam uporedio nisam primijetio neku razliku, a uradio sam je, nemajući druge daske, od bagremovine, koja je sasvim nazahvalna za takvu vrstu posla. To mi je bio znak da to mogu raditi. A zatim sam, imajući jednog rođaka u Gračanici koji je još prije kupio jedan sto sa malim peškunima, od njega donio taj jedan peškun (šestougaoni sto) i uspio ga napraviti. Zatim sam donio veliki peškun pa i njega napravio. Sve su to moji počeci gdje još nisam bio siguran da ću se time ozbiljnije baviti.

Ševak: Šta je donijelo prevagu – kada si shvatio da će tu biti nešto?

Mutapčić: Bilo je to u Sarajevu kad sam boraveći na jednom sajmu vidio jednu vitrinu, staru vitrinu, za koju sam mislio da se prodaje i pitam tu ženu na štandu da li se prodaje, kaže, „ne prodaje”, pitam da fotografišem, kaže, „ne može!”, a pitam da li mogu odmoriti oči na njoj i da

popijemo kafu zajedno, kaže „to može”... Tako sam ja pijući kafu vitrinu posmatrao i uspio da je zapamtim prilično dobro, rekao bih u 90 procenata. I kad sam se vratio kući uspijem da je uradim ...Eto, i danas je čuvam i ne bih je nikad prodao. Poslije sam uradio i sećiju, fotelje, rafe... ali još nisam dovršio cijelu sobu. Sećiju, rafe, karniže... sam uradio po uzoru na reisovu sobu, a fotelje sam uradio po uzoru na onu što su Konjičani uradili za papu, onako, približno, kako sam je vidio na televiziji. Zatim sam uradio jedan broj levhi koristeći svoje znanje arapskog pisma, poslije nekoliko ogleдалa, od kojih su dva otišla u Ameriku, jedno u San Remo – sve su to ogleдалa s rezbarenim ramom.

Ševak: Šta vam je dosad najveći posao, te na koliki se može procijeniti vijek ovih rezbarija?

Mutapčić: Najveći posao su mi ove fotelje, a kad je u pitanju njihov vijek, ne znam šta bi im moglo biti – jedino se mogu izložiti u vatri i da je neko namjerno sjekirom izlupa, jer drvo je sasvim tehnološki obrađeno, zaštićeno... unutra nema niti jednog vijka ili eksera... Ne znam šta joj može vrijeme, jer neće je niko držati na vani. Mislim da će na njoj moći sjediti nekakav moj praunuk, ili kako se to u narodu kaže bijela čela ili ko zna ko...

Ševak: U čemu je, po vama, najveća vrijednost rezbarije i kao samoga rada, koji je sasvim ručni, a i samih proizvoda koji spadaju u tzv. primijenjenu umjetnost?

Mutapčić: Najviše mi vrijedi u tome što me odmara psihički, a daje mi jedno ugodno i zdravo fizičko zamaranje. Ne bi mogao niko platiti da ja dan provedem sjedeći. Ja u kafani mogu popiti kafu na brzinu i otići, jer ne mogu nigdje sjediti bez veze...A što se tiče drugog dijela pitanja, ja ne mislim da je ovo neka umjetnost, a ne znam baš ni šta je, mada mi Husejn Lelić čestitajući Novu godinu napiše na čestitki „sretno umjetniku”, kažem, ne znam, možda i jest umjetnost, ali je meni, prije svega, zabava i ugodnost, ali mi je najzanimljivija bila dok sam osvajao dio po dio tih poslova u kojima je često jedan posao kvario drugi. Pa, možda, u tom smislu, taj trnoviti put koji sam baš usamljen prošao bio sličan onome što prolaze umjetnici. Šta god da rezbarija bila mene to popunjava i ja slijedim ono što je do mene došlo kao jedna vrsta nasljeđa, mislim u načinu rada, i ja to ničim ne želim iznevjeriti...

Ševak: To je samo jedan od poslova kojim se u životu baviš, a tvoje prvo zanimanje je posao inženjera voćarstva i

vinogradarstva, pamtimo te kao vrsnog tehnologa, te komercijalnog direktora Majevice, vrsnog pčelara, profesora koji nadahnuo jedan broj učenika da studiraju poljoprivredu. Je li to sve sad u zapećku?

Mutapčić: Nažalost, jeste! Ne bih želio da otvaram tu tako bolnu temu za mene, a to je da je proizvodnja u svim oblastima toliko zanemarena, a pogotovo poljoprivredna... I to zanemarili smo proizvod po kome smo bili raspoznatljivi u svijetu, od koga smo imali toliko koristi... Proizvod koga smo zanemarili i u svakodnevnoj ishrani, a to je naša šljivica. To nas mnogo košta, kako ekonomski tako i zdravstveno. Mi smo za šljivicu sve imali što je bilo potrebno - i sušare i proizvodne linije i znanje što s njom...Eto, u

čemu mi je pomogla i još pomaže rezbarija, da potisnem srdžbu koja me hvata od ove naše privatizacije, tajkunizacije i nesnalaženja u tome kojim putem treba da idemo...Rezbareći drvo ja pronalazim put kuda makar sa sobom, a nekad je i to dosta. Čovjek mora prvo na to pitanje odgovoriti „kuda sa sobom”, a da to nije na štetu drugih...

Ševak: Znači da vas ništa ne pitamo o onim sušenim proizvodima, jabukama, kruškama, šljivama... Da ne govorimo o tome da su osušeni bez ikakvih hemijskih sredstava, da ste tu tehnologiju ponudili zemljoradničkim zadrugama...

Mutapčić: Nek to ovaj put ostane bez komentara. Danas smo razgovarali o rezbariji i moramo otići do moje sobice da vam pokažem šta trenutno radim...

ŠEVAK

Srebrenik nekada!

Prostor današnjeg trga nekada!

*Javni poziv za "Suvenir moga grada" ispred
Umjetničke radionice važi i za 678. rođendan Grada!*

ŠEVAK

- broj povodom rođendana grada -

• **Izdavač:** "Umjetnička radionica Srebrenik" • **Glavni i odgovorni urednik:** Sadil Mehmedović • **Tehnički urednik i fotografije:** Mašo Mehmedović • **Redakcija:** Edin Mutapčić, Nermin Tursić, Adnan Avdić, Nedim Zahirović, Rusmir Djedović, Snježana Mutapčić, Arnel Muratović, Nermina Saračević • **Štampa:** Selimpex d.o.o. Srebrenik, februar 2010. godine • **Adresa:** Umjetnička radionica Srebrenik
Ul. Stari grad 1 - 75350 Srebrenik; e-mail: shevack@hotmail.com